

GRANDET OCH BJÄLKEN

Utgången av 1966 års val har lett till att den politiska atmosfären blivit spänningsladdad på ett sätt som knappast tidigare under efterkrigstiden. De borgerliga partierna har blivit medvetna om att de mycket snart kan stå inför skyldigheten att axla regeringsansvaret och därmed ta på sig att lösa den mångfald problem, som en regeringstrött socialdemokrati inte mäktat. Envar kan utan större profetisk förmåga förutse en rad av de svårigheter, som en regering sannolikt kommer att möta 1969 och 1970. En borgerlig regering kommer inte att ha majoritet i första kammaren — upplösning och nyval till senaten på basis av 1966 års kommunalval kommer att ge 76—75 i socialdemokratisk-kommunistisk favör. Därmed blir det besvärligt för en ny regering att lagstiftningsvägen kunna åstadkomma några förändringar, under förutsättning att den socialistiska fronten håller samman, vilket dock ingalunda utan vidare skall tas för givet. Tvärtom skulle det inte förvåna, om striderna inom det socialistiska lägret i oppositionsställning blossar upp i full låga. Rollerna kan i ett slag bli ombytta. En enad borgerlighet

kan finna sig ha att göra med en splittrad opposition.

Med större säkerhet kan andra problem för en borgerlig regering förutses. Inför den stora valstriden 1968 kan man vänta en desperat överbudspolitik från socialdemokraterna, och på grund av de stora chanserna att ta över regeringsmakten finns det uppenbara risker för att de borgerliga partierna inte alltför helhjärtat vågar motsätta sig socialdemokratiska krav på bidragsökningar över statsbudgeten åt olika håll. I ett redan inflatoriskt läge blir det ingen lätt uppgift att få debet och kredit att gå ihop för den som skall tvingas att förverkliga olika generösa vallöften. Det hela kommer inte heller att bli lättare, då lönerörelserna mot slutet av 1968 och under 1969 kommit igång på allvar. Hyresregleringen föreslås i en proposition, som nu ligger på riksdagens bord, att bli upphävd från den 1 juli 1969. Det kan väntas, att socialdemokraterna skrupelfritt kommer att i 1970 års val utnyttja missnöjet hos de nu privilegierade, som i vissa fall kan vänta hyreshöjningar. Det må räcka med dessa exempel för att visa att en borgerlig re-

gering 1968 inte kan vänta sig någon dans på rosor fram till 1970 års val, som säkerligen kommer att bli lika hårt som valet nästa år.

Om vi återgår till att granska utgångsläget för 1968, kan det sägas, att de borgerliga partierna i största allmänhet förefaller att ganska väl anpassa sig till det norska mönstret före regeringsskiftet 1965. De konkurrerar visserligen inbördes om vilket av de tre partierna, som skall bli det största. Mitten-samverkan uppluckras alltmera, och tanken på en sammanslagning av folkpartiet och centerpartiet hålls vid liv endast av Expressen och några få likasinnade. I dagens läge torde det vara svårare än någonsin att försöka förutspå vilket av de tre borgerliga partierna, som blir det största 1968. Det skall blott konstateras, att förutsättningarna för högerpartiet ter sig gynnsamma.

En i förväg fast organiserad samverkan mellan de borgerliga partierna, som täcker hela det politiska fältet, finns inte — och behöver inte heller nödvändigtvis finnas. De tre partierna för fram — precis som skedde i Norge — sina olika förslag. De kan också ha olika meningar i diverse frågor. Det är naturligt att kraven på långtgående kompromisser för att till varje pris nå enighet aldrig kan bli desamma i oppositionsställning som i regeringsställning. Och även om vissa divergenser finns, kan det ändå med fog hävdas, att det endast är fråga om en gradskillnad,

inte någon artskillnad. Detta förhållande borde kunna markeras i ett antal gemensamma punkter i 1968 års valrörelse.

Det finns påtagliga vittnesbörd från den socialdemokratiska sidan om att man inte på förhand anser sig slagen, även om förvirringen många gånger ter sig stor. Valnederlaget 1966 förde med sig, att maktkampen inom socialdemokratien i självprövningens tecken förs inför en mera öppen ridå än tidigare. På vänsterkanten inom partiet drivs en livlig agitation för samverkan med den extremistiska vänstern, kommunisterna; det danska folkfrontsinitiativet torde ha verkat stimulerande. Det tycks dock som om aktiviteten inom vänstergrupperna har mattats på sistone. Man känner sig sannolikt föga uppmuntrad. Regeringens markanta vänsterglidning i väsentliga sakfrågor har inte motsvarats av eftergifter vare sig personellt eller organisatoriskt. Makthavarna inom socialdemokratien har visat sig obenägna att släppa till några plattformar, från vilka vänsterflygelns agitatorer skulle kunna ytterligare bredda sitt inflytande.

I stället är det en annan falang inom socialdemokratien som på sistone tilldragit sig den största uppmärksamheten, nämligen kretsen kring riksdagsmännen Kjellgren och Hagnell. Det är ingen hemlighet, att dessa herrar och deras anhängare under en längre tid känt ett stigande missnöje mot regering-

en-partiledningen. Man har betraktat regeringen som valhänt, man har talat om en stelbent partibyråkratisk administration, oförmåga att ta nya grepp etc. Inte minst har hr Hagnell öppet uppträtt mot handelsminister Lange; den statliga företagsamheten har mätts skäppan full.

Kritiken från denna grupp har länge känts irriterande för regeringen. Därtill har kommit att kontakterna mellan regeringen och LO inte heller varit de allra bästa; det är allmänt bekant att LO ingalunda visat någon helhjärtad entusiasm för den nya kreditbanken. Något måste alltså göras för att bjuda något nytt och om möjligt något, som kunde återställa det hjärtliga förhållandet mellan SAP och LO — vars män hrr Kjellgren och Hagnell är — och mellan regeringen och LO. Men den aktion, som startades under den anspråksfulla beteckningen "Utmaningen" och som skulle förnya gemenskapen, tycks ha kommit av sig.

Propagandaapparaten förmådde inte hålla intresset vid liv någon längre stund. Från motståndarhåll har man uppskattat "utmanarna"

till ett tjugotal, och någon större respekt har man hittills inte visat den socialdemokratiska "motoffensiven". Utmanarnas första framträdande i Stockholm blev inte heller särskilt lyckat vare sig från politisk eller från allmän PR-synpunkt. Icke utan orätt sägs det att "Utmaningen" är lika mycket riktad mot regeringen och partistyret inom socialdemokratien som mot borgerligheten; svagheten åt båda hållen är påfallande.

Misslyckandet får tas som ett tecken på den tilltagande olusten inom regeringspartiet. Inte nog med att man inom socialdemokratien har en vänsteropposition, som vill gå kommunisterna till mötes och intet heller ser än en folkfront. Därtill kommer en "centeropposition", inom partiet, som anklagar de ledande för valhänthet och oförmåga att komma med nya grepp i en för partiet svår situation. Inom kanslihuset bereder många sig att lämna skeppet. I den situationen talar hr Erlander om splittringen och förvirringen — inom oppositionen! Har han aldrig hört om grandet och bjälken?

